

Карпишин Наталія Іванівна

*Канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ АУДИТ ВИКОНАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМИ РЕСУРСАМИ

Вітчизняна система управління бюджетними ресурсами на місцевому рівні має ряд проблем, адже непоодинокими є факти нецільового, неефективного і незаконного використання бюджетних коштів керівниками різних рівнів та розкрадання комунального майна. В цьому аспекті зростає роль державного фінансового контролю виконання місцевих бюджетів як засобу забезпечення належного рівня фінансово-бюджетної дисципліни та підвищення ефективності управління бюджетними коштами на місцевому рівні.

Виконання місцевого бюджету є однією з найбільш важливих стадій бюджетного процесу від якої залежать якісні показники соціального та економічного розвитку, необхідний рівень соціального захисту населення і належне фінансування пріоритетних напрямків місцевого самоврядування. Одним з учасників бюджетного процесу є Державна аудиторська служба України, яка здійснює фінансовий контроль за виконанням місцевих бюджетів в формі державного фінансового аудиту [1].

Фінансовий аудит виконання місцевих бюджетів – це перевірка використання підконтрольним об'єктом коштів місцевих бюджетів з метою встановлення причин, що перешкоджають належному виконанню місцевих бюджетів, а також формування пропозицій з метою усунення та попередження бюджетних порушень на місцевому рівні [2].

Порядок організації та проведення Державною аудиторською службою України та її територіальними органами державного фінансового аудиту виконання місцевих бюджетів регулюється постановою КМУ № 698 від 12.05.2007 р. [3] і Методичними рекомендаціями з організації та проведення державного фінансового аудиту виконання місцевих бюджетів від 13.03.2017 р. №50 [4].

Основними завданнями державного фінансового аудиту виконання місцевих бюджетів є:

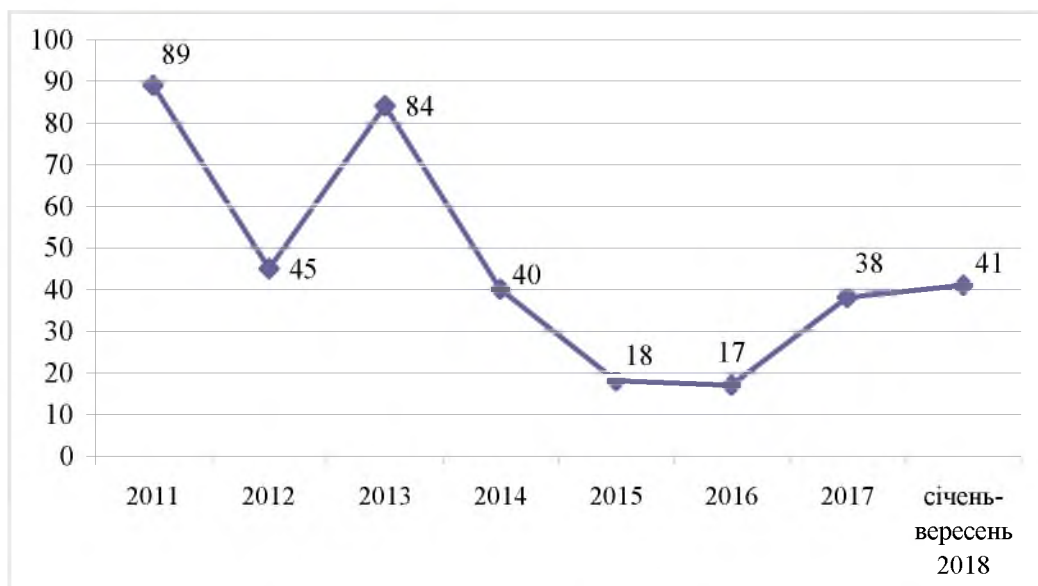
- оцінювання стану формування місцевого бюджету та рівня його виконання;
- з'ясування причин, які негативно впливають на процес виконання місцевого бюджету;
- визначення шляхів вдосконалення процесу управління бюджетними коштами, державним і комунальним майном;
- виявлення резервів збільшення доходів та напрямків ефективного використання коштів місцевого бюджету.

Аудит виконання місцевого бюджету може проводитися як щодо бюджету окремої адміністративно-територіальної одиниці так і щодо зведеного бюджету областей, АР Крим, міст Києва та Севастополя, зведених бюджетів міст та районів. Період аудиту повинен тривати стільки, щоб можна було оцінити показники місцевого бюджету у динаміці та визначити характер причин, які впливають на ефективність його виконання. Як правило, період аудиту виконання місцевого бюджету триває не менше ніж два роки.

Сферою проведення аудиту за виконанням місцевих бюджетів є органи державної влади, органи місцевого самоврядування, установи, організації та підприємства, які задіяні у виконанні доходної та видаткової частин місцевого бюджету. Метою аудиту є підвищення рівня управління бюджетними ресурсами на місцях, оптимізація видатків місцевих бюджетів та зміцнення їх доходної частини. Особливо актуальною ця форма державного фінансового контролю є в умовах впровадження децентралізаційної реформи та передачі повноважень і фінансових ресурсів на місцевий рівень.

Аналізуючи звітні дані за 2011-2018 рр., можна зауважити, що впродовж цього періоду кількість проведених фінансових аудитів виконання місцевих бюджетів скоротилась майже вдвічі, а в 2016 р. було проведено найменше перевірок – 17 (рис. 1).

Однак, зважаючи на те, що цими контрольними заходами виявляються проблеми та недоліки при управлінні місцевими ресурсами, встановлюються численні випадки незаконного та неефективного витрачання бюджетних коштів, а також виявляються суттєві резерви для наповнення доходної бази місцевих бюджетів, починаючи з 2017 р. кількість фінансових аудитів почала зростати і вже за 9 місяців 2018 р. становила 41.

Джерело: побудовано автором за даними [5]

Рис. 1. Кількість державних фінансових аудитів виконання місцевих бюджетів, проведених за 2011-2018 рр.

Загалом, за січень-вересень 2018 р. Державною аудиторською службою України було проведено 228 державних фінансових аудитів, а саме: 41 аудит виконання місцевих бюджетів, 45 аудитів виконання бюджетних програм та 142 аудити діяльності суб'єктів господарювання. З початку 2018 року державними фінансовими аудитами охоплено фінансових і матеріальних ресурсів на загальну суму майже 485,9 млрд. грн., в тому числі, аудитами виконання місцевих бюджетів – 47,3 млрд. грн., з яких 1,1 млрд. грн. – це кошти державного бюджету, а 46,1 млрд. грн. – кошти місцевих бюджетів [6].

За результатами аудитів виконання місцевих бюджетів, проведених впродовж січня – вересня 2018 р., було виявлено наступні факти неефективних управлінських дій (рішень) або ризикових операцій, що:

- 1) призвели до упущених вигод (неотриманих доходів) на суму 948,7 млн. грн. та непродуктивних (зайвих) витрат на суму 259,3 млн. грн.;
- 2) можуть призвести до упущених вигод (неотриманих доходів) на суму 120,8 млн. грн. та непродуктивних (зайвих) витрат на суму 9,1 млн. грн.;

Також за результатами аудитів виконання місцевих бюджетів було виявлено факти порушення законодавства, що призвели до недоотримання фінансових ресурсів на суму майже 15 млн. грн. і незаконних витрат на суму 1,2 млн. грн., що можуть призвести до недостачі на суму 8,3 млн. грн.

Згідно інформації про стан врахування рекомендацій щодо усунення порушень та недоліків, виявлених під час проведення фінансових аудитів виконання місцевих бюджетів, відомо що:

1) відшкодовано втрат фінансових і матеріальних ресурсів, допущених внаслідок неефективних управлінських дій (рішень) або ризикових операцій на суму 5,9 млн. грн.;

2) упереджено втрати фінансових і матеріальних ресурсів внаслідок неефективних управлінських дій (рішень) або ризикових операцій шляхом забезпечення отримання у майбутньому додаткових надходжень/доходів на суму 6,8 млн. грн. і заощаджень – 23,3 млн. грн.;

3) усунуто фінансових порушень, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів, на суму 3,2 млн. грн.

Державна аудиторська служба під час проведення аудиту виконання місцевих бюджетів виявляє причини, що перешкоджають ефективному формуванню та виконанню місцевих бюджетів, а також розробляє пропозиції щодо усунення таких причин. За результатом проведення аудиту виконання місцевого бюджету складається аудиторський звіт, який надсилається місцевій державній адміністрації та/або органу місцевого самоврядування для узгодження і потім подається на розгляд Міністерству фінансів України.

Результативність державних фінансових аудитів виконання місцевих бюджетів в 2018 р. полягає в тому, що органам місцевого самоврядування було надано більше 440 пропозицій, які направлені на досягнення економічного і соціального ефекту та покращення нормативно-методологічних аспектів. Тому, органи місцевого самоврядування, в яких було проведено державні фінансові аудити виконання місцевих бюджетів, мають реальну можливість проаналізувати виявлені в ході аудиту проблеми, зрозуміти їхні причини та скористатися пропозиціями, наданими в аудиторському звіті щодо покращення управління бюджетними коштами та збільшення доходів місцевого бюджету.

Основними проблемними питаннями діяльності Держаудитслужби в сфері контролю за виконанням місцевих бюджетів є недостатня кількість кваліфікованих кадрів; необхідність встановлення аудиторських стандартів, які б забезпечили єдині критерії якості аудиту; недостатня увага попереджувальним контрольним діям; неналежний рівень комп'ютеризації аудиту тощо. Тому, вдосконалення державного фінансового аудиту виконання місцевих бюджетів слід продовжувати в напрямку кадрового забезпечення, підвищення кваліфікації аудиторів,

забезпечення їхнього соціального захисту; поліпшення матеріально-технічного та фінансового забезпечення функціонування органів державного фінансового контролю. Державній аудиторській службі вкрай необхідно формувати мережу базової інформації про підконтрольні об'єкти, мати доступ до інформації щодо цих об'єктів у базах даних Міністерства фінансів, Державного казначейства, фіскальних органів, Фонду Державного майна України та інших органів.

Література:

1. Постанова КМУ «Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України» від 28.10.2015 р. № 868. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 10.11.2018 р.).
2. Дікань Л.В., Голуб Ю.О., Синюгіна Н.В. Державний аудит: навчальний посібник. К.: Знання, 2011. 503 с.
3. Про затвердження Порядку проведення Державною аудиторською службою, її територіальними органами державного фінансового аудиту виконання місцевих бюджетів, затвердженим постановою КМУ від 12.05.2007 р. № 698. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-2007> (дата звернення: 12.11.2018 р.).
4. Методичні рекомендації з організації та проведення державного фінансового аудиту виконання місцевих бюджетів. Наказ Контрольно-ревізійного управління України від 13.03.2017 р. №50. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0050501-07> (дата звернення: 02.11.2018 р.).
5. Звіти про результати роботи Державної фінансової інспекції України та її територіальних органів за 2011-2017 рр. URL: <http://www.dkrs.gov.ua> (дата звернення: 02.11.2018 р.).
6. Звіт про результати діяльності Держфінінспекції та її територіальних органів за січень-вересень 2018 року. URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/139479> (дата звернення: 02.11.2018 р.).